नाभाकः काण्वः।वरुणः । महापङ्क्तिः।

अस्मा ऊ षु प्रभूतये वरुणाय मरुद्भ्योऽर्चा विदुष्टरेभ्यः।
यो धीता मानुषाणां पश्वो गा इव रक्षति नभन्तामन्यके समे॥ ८.०४१.०१

यः। मानुषाणाम्- मनुष्याणाम्। धीता- धीः। पश्वो गा इव। रक्षति- पालयति। अस्मै- तस्मै। प्रभूतये- मङ्गलाय। वरुणाय- ऋताधिदैवताय। विदुष्टरेभ्यः- विद्वद्भ्यः। मरुद्भ्यः- वातेभ्यः प्राणविशेषेभ्यः। अर्च ॥१॥

तमू षु समना गिरा पितॄणां च मन्मभिः।
नाभाकस्य प्रशस्तिभिर्यः सिन्धूनामुपोदये सप्तस्वसा स मध्यमो नभन्तामन्यके समे॥ ८.०४१.०२

समना- समानया। गिरा- वाचा। पितॄणाम्- पूर्वाचार्याणाम्। मन्मभिः- मननैः। नाभाकस्य- आवरणभेदकस्योपासकस्य। नभ हिंसायाम्। प्रशस्तिभिः- स्तुतिभिः। यः। सिन्धूनाम्- जीवोदकानाम्। उपोदये भवति। सप्तस्वसा- सप्तभूमिकाभिमुखशक्तिधारासम्पन्नः। मध्यमः। तं स्तुहि ॥२॥

स क्षपः परि षस्वजे न्युष्ट्रो मायया दधे स विश्वं परि दर्शतः।
तस्य वेनीरनु व्रतमुषस्तिस्रो अवर्धयन्नभन्तामन्यके समे॥ ८.०४१.०३

सः- असौ वरुणः। क्षपः- निशाः। परि षस्वजे- आलिङ्गनं करोति। आश्रयतीति भावः। उस्त्रः- उत्सरणशीलः। दर्शतः- सुदर्शनः। मायया- प्रज्ञया स्वशक्त्या। विश्वम्- सर्वम्। परि दधे- धारयति। तस्य। व्रतम्- नियतिम्। वेनीः- कामयमाना जनाः। तिस्रः उषः। अनु वर्धयन्- अनुवर्धयन्ति। ॥३॥

यः ककुभौ निधारयः पृथिव्यामधि दर्शतः।

Dr. Rangani

स माता पूर्व्यं पदं तद्वरुणस्य सत्यं स हि गोपा इवेर्यो नभन्तामन्यके समे॥ ८.०४१.०४

यः। ककुभः- श्रेष्ठः। निधारयः- धारकः। पृथिव्याम्- भूम्याम्। अधि। दर्शतः- दर्शनीयः। सः। माता- निर्माता। पूर्व्यं- पुराणम्। पदम्- स्थानम्। तत्। वरुणस्य- ऋताधिदैवतस्य। सत्यम्- प्राप्यम्। सः- असौ। हि- खलु। गोपा इव- सूर्य इव। इर्यः- स्वामी। ॥४॥

यो धर्ता भुवनानां य उस्राणामपीच्या३ वेद नामानि गुह्या।

स कविः काव्या पुरु रूपं द्यौरिव पुष्यति नभन्तामन्यके समे॥ ८.०४१.०५

यः। भुवनानाम्- जगताम्। धर्ता- धारकः। यः। उस्राणाम्- चिद्रश्मीनाम्। अपीच्या- अन्तर्हितान्। गुह्या- रहस्यान्। नामानि- मन्त्रान्। वेद- जानाति। सः। कविः- सूक्ष्मदर्शी। पुरु- बहूनि। काव्या- दर्शनानि। द्यौः- सूर्यः। रूपम्- स्वं रूपम्। इव। पुष्यति। ॥५॥

यस्मिन्विश्वानि काव्या चक्रे नाभिरिव श्रिता।

त्रितं जूती सपर्यत व्रजे गावो न संयुजे युजे अश्वाँ अयुक्षत नभन्तामन्यके समे॥ ८.०४१.०६

यस्मिन्। विश्वानि- सर्वाणि। काव्या- दर्शनानि। चक्रे। नाभिरिव। श्रिता- आश्रितानि। तम्। जूती- क्षिप्रम्। त्रितम्- त्रिलोकस्थम्। सपर्यत- परिचरत। व्रजे। गावः- धेनवः। संयुजे- संयोगाय। न- इव। युजे- योगाय। अश्वान्- प्राणतुरगान्। अयुक्षत- उपासका योजयन्ति ॥६॥

य आस्वत्क आशये विश्वा जातान्येषाम्।

परि धामानि मर्मृशद्वरुणस्य पुरो गये विश्वे देवा अनु व्रतं नभन्तामन्यके समे॥ ८.०४१.०७

यः। आसु- अप्सु मूलशक्तिधारासु। अत्कः- रूपं धारयति। यस्य। आशये- शरणे। एषाम्- एतानि। विश्वानि- सर्वाणि जातानि। यः। धामानि- अध्यात्मसाधनभूमिकाः। परि मृशति- स्पृशति। तस्य। वरुणस्य- ऋताधिदैवतस्य। पुरः- पुरतः। गये- गीयमाने मन्त्रे। व्रतम्- तस्यैव नियतिम्। चरन्ति ॥७॥

स समुद्रो अपीच्यस्तुरो द्यामिव रोहति नि यदासु यजुर्दधे।

स माया अर्चिना पदास्तृणान्नाकमारुहन्नभन्तामन्यके समे॥ ८.०४१.०८

Dr. Rangaji

सः- असौ। समुद्रः- वरुणः। अपीच्यः- गूढः। तुरः- त्वरमाणः। द्यामिव रोहति- नभ आरोहतीव। आसु- प्रजासु। यजुः- दानं याजुषमन्त्रान् वा। नि दधे- स्थापयति। अर्चिना- अर्चिष्मता। पदा- पदेन। सः। मायाः- रक्षसां कपटानि। अस्तृणात्- नाशयति ॥८॥

यस्य श्वेता विचक्षणा तिस्रो भूमीरधिक्षितः।
त्रिरुत्तराणि पप्रतुर्वरुणस्य ध्रुवं सदः स सप्तानामिरज्यति नभन्तामन्यके समे॥ ८.०४१.०९

अधिक्षितः- अधिनिवसतः। यस्य। श्वेता- शुभ्राणि। विचक्षणा- विशेषदर्शनानि। तिस्रः। भूमीः- भूमिकाः। त्रिरुत्तराणि- आकाशत्रयमपि। पप्रतुः- प्रथयन्ति। तस्य वरुणस्य। सदः- स्थानम्। ध्रुवम्- दृढम्। सः- असौ वरुणः। सप्तानाम्- सप्तसिन्धूनाम्। इरज्यति- स्वामित्वं वहति ॥९॥

यः श्वेताँ अधिनिर्णिजश्चक्रे कृष्णाँ अनु व्रता।
स धाम पूर्व्यं ममे यः स्कम्भेन वि रोदसी अजो न द्यामधारयन्नभन्तामन्यके समे॥ ८.०४१.१०

यः। निर्णिजः- रूपाणि। श्वेता- शुभ्राणि। चक्रे- अकरोत्। व्रता- नियतीः। अनु- अनुसृत्य। कृष्णान्- कृष्णानि च। चक्रे। सः। पूर्व्यं- पुराणम्। धाम- स्वस्थानम्। ममे- निर्ममे। यः। रोदसी- द्यावापृथिव्यौ। स्कम्भेन- स्तम्भनशक्त्या। अजः- हिरण्यगर्भः। द्याम्- नभः। न- इव। वि- विशेषेण। अधारयत् ॥१०॥

Dr. Rangani